

rhk, 23. oktober 2007

2.2. Hvor mye jobber mor og far til sammen? Arbeidstid blant par av foreldre

1. Innledning

Statistikk og forskning om foreldres yrkestilknytning og arbeidstid viser ofte mønstre for mødre og fedre hver for seg. Man ser på variasjon og endring blant grupper av mødre og grupper av fedre, mens analyser med paret som enhet er mer sjeldne. Både i Norge og internasjonalt har forskere de senere åra argumentert for at studier av mødre og fedre bør suppleres med analyser av par. Dette gir en bedre forståelse av familienes tidsbruk, av kvinners og menns ulike forhold til familie- og yrkesliv, av parets samlede arbeidstilbud, og av hvordan mor og far i samme par innretter seg i forhold til hverandre. Vi vet at mødres yrkesarbeid har økt betraktelig de siste tiåra, både ved at flere er yrkesaktive, og ved at flere har full jobb. Fremdeles har imidlertid omtrent halvparten av de yrkesaktive mødrene deltidsarbeid. De fleste fedre har derimot full jobb, og mange har svært lang arbeidstid. Etter hvert som mødre har økt sitt yrkesarbeid, samtidig som det kun er beskjedne endringer å spore blant fedre, har mange vært bekymret for at dagliglivet i barnefamilieene er vel hektisk, særlig når både mor og far har krevende karrierejobber. Men hvor vanlig er det egentlig med slike tilpasninger, og hvor mange par har to fulle jobber? Er det slik at når mor jobber mye, så jobber far også mye, eller er hovedmønsteret snarere at mors deltid legger til rette for fedres lange arbeidsdager? Og hva med mødre som jobber mye - har de en partner som jobber mindre enn dem selv?

I USA har Jacobs og Gerson (1998 og 2001) vært ivrige talsmenn for paranalyser i studier av arbeidstid. De viser blant annet hvordan analyser av par kan nyansere forklaringene på hvorfor flere enn før rammes av tidsklemma. Et viktig poeng er da at det ikke først og fremst er den individuelle arbeidstiden som har økt, slik det ofte er blitt hevdet (Schor 1992, Hochschild 1997). Flere toinntektsfamilier innebærer imidlertid at færre arbeidstakere nå har en partner som tar hånd om hus og barn på heltid. Selv om toinntektsfamilier nå bare bruker litt mer tid i yrkeslivet enn hva toinntektsfamilier gjorde før, er det altså blitt langt flere toinntektsfamilier. I Norge viste Iversen (1986) allerede på 1980-tallet hvordan analyser av par kan gi en bedre forståelse av forholdet mellom mors og fars arbeidstid, enn det vi får ved å studere mødre og fedre for deg. Likevel har det vært få slike studier i Norge, i hvert fall innen den kvantitative forskningen. Enkelte bidrag er imidlertid kommet. På grunnlag av en undersøkelse fra begynnelsen av 1990-tallet blant foreldre i utvalgte yrkesgrupper, viser Abrahamsen og Storvik (2002) hvordan den samlede arbeidstiden i par varierer sterkt mellom yrkesgrupper. I mannsdominerte yrker har gjerne både mor og far lang arbeidstid, og det er først og fremst variasjoner i mors arbeidstid som bidrar til forskjeller i pars arbeidstid. Brandth og Kvande (2003) har sett på arbeidstiden blant foreldre med helt små barn, og finner blant annet at fedre med lang arbeidstid nesten alltid har en partner som jobber mindre enn dem selv, mens dette sjelden er tilfelle for mødre med lang arbeidstid. Kitterød (2004, 2005, 2006) har undersøkt arbeidstid blant par av småbarnsforeldre (barn 0-6 år) og viser blant annet at barnefamilier i Norge jevnt over bruker ganske mye tid i yrkeslivet, men få par har en samlet arbeidstid som overstiger to fulle jobber. Det er først og fremst mors arbeidstid som varierer. Det at mødre ofte jobber deltid og en del ikke er yrkesaktive, gjør at mange par har forholdsvis kort samlet arbeidstid. Sjenerøse permisjonsordninger åpner dessuten for pustehull fra yrkeslivet når barna er små, først og fremst i barnets første leveår, men også når barna er mellom ett og to år.

Dette notatet viser arbeidstid blant par av foreldre med barn i alderen 2-17 år. Foreldre med helt små barn, altså perioder da mange har foreldrepermisjon, holdes utenfor, men arbeidstid blant par med helt små barn er altså diskutert i tidligere analyser basert på et annet datamateriale (jf over). Notatet viser tall for alle gifte/samboende foreldrepar under ett, samt fordelinger gruppert etter yngste barns alder, antall barn og foreldrenes utdanningsnivå yrkestilknytning. Analysene er basert på EU-SILC 2005, en norsk undersøkelse som inngår som en del av EUs undersøkelse om inntekt og levekår.¹

Framstillingen i notatet er rent deskriptiv. Jeg diskuterer ikke hvilke avveininger som ligger bak de mønstrene vi observerer, og heller ikke om pars tilpasninger er i tråd med begge parters ønsker, eller en følge av at den ene har innrettet seg etter den andre. Mødres og fedres arbeidstid er resultat av egne preferanser og av muligheter og begrensninger på flere områder. Det vil ha betydning hvor mye tid man ønsker å tilbringe med barna, hvilke muligheter man har for å få tilfredsstillende barnetilsyn, hvordan det lokale arbeidsmarkedet ser ut og hvilke føringer arbeidsplassen gir for deltids-, heltids- og overtidarbeid. Også partnerens arbeidstid og forholdet mellom partenes lønnsnivå er viktig. Det norske arbeidsmarkedet er fremdeles sterkt kjønnsdelt (Håland og Daugstad 2003), og lønnsnivået er gjerne høyere i typiske mannsyrker enn i typiske kvinneyrker. Dessuten er menn ofte på arbeidsplasser med lite tradisjon for deltidsarbeid og sterke forventninger om ekstraarbeid og overtid, mens mange kvinner er på arbeidsplasser der deltid er utbredt og akseptert (Abrahamsen 2002). Dessuten møter mødre og fedre fremdeles ulike normer for hvordan de bør være gode foreldre (Ellingsæter og Leira 2006). Mens full jobb for mor ofte antas å gi stress og mas for familien, sees det ikke som noe problem at far har full jobb. Det er først når far jobber veldig mye, at dette kan oppfattes som problematisk.

Selv om det er arbeidstiden blant par som er tema i dette notatet, viser jeg også enkelte tabeller for mødre og fedre hver for seg. Dette gir en bedre forståelse av tallene for par. Notatet er bygd opp som følger: I neste avsnitt omtales datagrunnlaget og analysevariablene. I avsnitt 3 beskrives arbeidstiden blant mødre og fedre hver for seg. I avsnitt 4 vises ulike kombinasjoner av yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldrepar. I avsnitt 5 vises den samlede arbeidstiden blant par, og i avsnitt 6 diskuteres forholdet mellom mors og fars arbeidstid blant par. Avsnitt 7 viser endringer i pars arbeidstid siden 1980-tallet, og avsnitt 8 gir en kort oppsummering. Tabellene er samlet bak i hvert avsnitt.

¹ SILC står for Statistics on Income and Living Conditions.

2. Data og definisjoner

Om EU-SILC

Det finnes ikke så mange datakilder med gode opplysninger om yrkesarbeid blant par. Gjennom Arbeidskraftundersøkelsen, som er den viktigste kilden til kunnskap om befolkningens arbeidsmarkedsatferd, kan vi studere yrkestilpasninger for gifte, men foreløpig ikke for samboende par. Ettersom mange foreldre er samboere, særlig mens barna er små, kan vi få et skjevt bilde av arbeidstiden blant foreldrepår dersom vi bare ser på de gifte. Analysene i dette notat er altså basert på EU-SILC 2005. Denne undersøkelsen utgjør paneldelen av Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser. De samme personene følges over åtte år. I analysene her brukes datamaterialet fra 2005 som en vanlig tverrsnittsundersøkelse. Utvalget ble trukket blant personer 16 år og over. 5 591 personer ble intervjuet, noe som gav en svarandel på 71 prosent.

Data ble samlet inn gjennom telefonintervjuer. Deltakerne besvarte en del spørsmål som gjaldt hele husholdningen, samt en del spørsmål som gjaldt dem selv. I tillegg skulle noen spørsmål, bl.a. om yrkesaktivitet, arbeidstid og arbeidsforhold, stilles til samtlige voksne i husholdningen (16 år +). Ved å se på opplysninger om intervjupersonens og partnerens arbeidstid får vi et bilde av arbeidstiden blant par av foreldre. Ideelt sett skulle altså samtlige voksne i husholdningen intervjues, men dette viste seg å være vanskelig å få til. I mange tilfelle svarte derfor den uttrukne personen på vegne av de andre voksne i husholdningen. Opplysningene om partners arbeidstid ble gitt av partneren selv i knapt halvparten av tilfellene og av den uttrukne personen i vel halvparten av tilfellene.² Opplysninger om utdanning, inntekt og en del andre forhold er koblet til intervjudataene fra Statistisk sentralbyrås registre. Det er utarbeidet en vekt for å justere for skjevheter i frafallet.³ Analysene her er basert på det vektete materialet, mens antall observasjoner (individer og par) rapporteres uvektet.⁴

I notatet ser vi på arbeidstiden blant gifte og samboende foreldre med minst ett barn under 18 år i husholdningen. Foreldre med barn under to år holdes utenfor i analysene ettersom det ikke ble kartlagt om folk hadde foreldrepermisjon på intervjutidspunktet. Særlig mødre, men også fedre, er ofte borte fra jobb med permisjon når barna er under to år. Så lenge vi ikke har opplysninger om dette, vet vi ikke hvordan vi skal tolke opplysningene om arbeidstid fra foreldre med helt små barn. En del oppgir kanskje hvor mye de vanligvis jobbet før de tok permisjon, mens de på intervjutidspunktet har permisjon og egentlig ikke bruker noe tid til yrkesarbeid. Vi kan dermed lett få et overdrevent inntrykk av hvor mye foreldre med helt små barn jobber. Ved å benytte opplysninger både fra intervjupersonen selv og fra partneren, får vi et utvalg av 1345 gifte/samboende par med barn 2-17 år i analysene.⁵

Måling av arbeidstid

Det bildet vi får av foreldres arbeidstid, avhenger litt av hvordan vi spør. Både spørsmål om den *avtalte* arbeidstiden, den *faktiske* arbeidstiden i en bestemt uke, og om hvor mange timer man *vanligvis eller gjennomsnittlig* arbeider per uke, benyttes ofte i undersøkelser på feltet (f.eks. Kitterød og Kjeldstad 2004, Tjeldens og Dragstra 2007). I SSBs

² Anslagene for partnerens ukentlige arbeidstid var noe lavere når disse ble oppgitt av intervjupersonen, enn hva som var tilfellet når partneren selv ble intervjuet. Forskjellen utgjør omtrent 1 time for fedre og 1,5 timer for mødre.

³ Denne justerer for skjevheter i frafallet etter kjennetegnene kjønn, alder, utdanning og familiefase. Det er også konstruert husholdningsvekter. Ettersom analysene her ikke gjelder for husholdningen som helhet, men for den uttrukne personen med tilhørende partneropplysninger, benyttes ikke husholdningsvekten her.

⁴ Ytterligere dokumentasjon av EU-SILC finnes blant annet i kvalitetsrapportene fra undersøkelsen http://www.ssb.no/english/subjects/00/90/doc_200613_en/doc_200613_en.pdf

⁵ Par der enten intervjupersonen eller partneren ikke hadde besvart spørsmål om yrkesaktivitet og/eller arbeidstid, er holdt utenfor i analysene. Dette gjaldt imidlertid ganske få.

Arbeidskraftundersøkelse kartlegges den avtalte og den faktiske arbeidstiden.⁶ I levekårsundersøkelser spør man derimot hvor mange timer folk vanligvis arbeider per uke. Det siste er tilfellet også i EU-SILC, som altså er den datakilden som benyttes her. I tråd med praksis i levekårsundersøkelsene kartlegger man her først om intervjupersonen er sysselsatt eller ikke gjennom følgende spørsmål: "*Utførte du inntektsgivende arbeid av minst en times varighet forrige uke? Som inntektsgivende arbeid regner vi også arbeid som familiemedlem uten fast avtalt lønn på gårdsbruk, i forretning og i familiebedrift ellers*". De som svarer nei her, blir spurt om de hadde "*inntektsgivende arbeid som de var midlertidig borte fra eller hadde fri fra i forrige uke*". De som svarte ja på et av disse spørsmålene, regnes som sysselsatte og får senere spørsmål om sin arbeidstid som følger: "*Hvor mange timer pr. uke arbeider du vanligvis i alt i ditt hovedyrke? Regn også med betalte overtidstimer og ekstraarbeid hjemme i forbindelse med dette arbeidet*." Det samme spørsmålet stilles for eventuelle biyrker. Ved å summere timer i hoved- og biyrke får vi et mål for den ukentlige arbeidstiden per person. Ved å summere mors og fars arbeidstid, får vi et mål for parets samlede arbeidstid. Når vi spør hvor mye folk vanligvis jobber per uke, får vi gjerne litt flere med veldig lang arbeidstid, enn det vi får når vi ser på den avtalte eller faktiske arbeidstiden (se Kitterød og Kjeldstad 2004 for sammenligning av ulike arbeidstidsbegreper).

De fleste tabellene i dette notatet viser arbeidstiden for samtlige foreldrepar, også for dem der en eller begge parter ikke er sysselsatt. Arbeidstiden for dem som ikke er sysselsatt, er da satt til null timer. I studier av arbeidstid vises ofte arbeidstiden kun for de sysselsatte. Her ønsker vi imidlertid å vise hvor mye tid samtlige gifte/samboende foreldrepar bruker til yrkesarbeid. Da er det nødvendig å inkludere også par der en eller begge parter ikke er sysselsatte.

Grupperingsvariabler i tabellene

Tabellene i notatet er gruppert etter følgende variabler:

- Yngste barns alder
- En kombinert variabel for yngste barns alder og antall barn i husholdningen
- Foreldrenes utdanningsnivå (mors utdanning, fars utdanning og forholdet mellom partenes utdanning)
- Foreldrenes arbeidstid. Selv om parets arbeidstid er en av de viktigste analysevariablene i notatet, benyttes mors, fars og parets arbeidstid også som grupperingsvariabler i en del tabeller. Slik kan vi se hvordan parets arbeidstid varierer med hver av partenes arbeidstid og også med parets arbeidstid.

Grupperingsvariablene er nærmere definert i rammen på neste side. Tabell 1 viser prosentfordelinger for disse variablene.

⁶ For nærmere omtale av måling av arbeidstid i AKU, se Statistisk sentralbyrå (2003).

Grupperingsvariabler

Variabelen *Yngste barns alder* refererer til barnets alder på intervju tidspunktet. Den skiller mellom følgende aldersgrupper: 2-3 år, 4-5 år, 6-10 år og 11-17 år.

Variabelen *Yngste barns alder og antall barn* kombinerer opplysninger om barnas alder og antall barn i husholdningen. For å få tilstrekkelig antall observasjoner i hver kategori, skiller jeg kun mellom to aldersgrupper, nemlig dem med yngste barn 2-5 år og dem med yngste barn 6-17 år. For hver av disse gruppene skiller jeg mellom dem som har ett, to og tre eller flere barn.

Variablene *Mors utdanningsnivå*, *Fars utdanningsnivå* og *Utdanning for paret* er laget ut fra SSBs utdanningsregister. Jeg skiller mellom tre utdanningsnivåer, nemlig fullført utdanning på ungdomskole- eller videregående skole-nivå, fullført utdanning fra universitet eller høyskole ett til fire år, og fullført utdanning fra universitet eller høyskole minst fem år. Denne inndelingen gir mange observasjoner i den første gruppa og få i den siste. Selv om relativt få foreldrene har lang universitetsutdanning, har jeg valgt å skille ut dette som en egen gruppe fordi de høyest utdannede foreldrene er mye framme i den offentlige debatten i Norge, og fordi de ofte skiller seg fra dem med kortere utdanning både når det gjelder holdninger til likedeling av familie- og yrkesarbeid og faktiske tilpasninger i tid brukt til betalt og ubetalt arbeid. Eksempelvis er mødre med lang utdanning gjerne mer positive til likedeling mellom menn og kvinner av arbeidsoppgaver ute og hjemme enn hva kvinner med kortere utdanning er (Ellingsæter m. fl. 1994 og 1997), de går raskere tilbake til jobb etter barnefødsler og arbeider oftere heltid (Rønsen og Sundström 1996, Kjeldstad og Nymoer 2004, Rønsen 2004). Blant dem som inngår i analysene her, var det 7 prosent av mødrene og 12 prosent av fedrene som hadde lang universitetsutdanning. I 4 prosent av parene hadde begge parter lang universitetsutdanning. For enkelte av foreldrene gav ikke SSBs utdanningsregister gode opplysninger om utdanning. Disse er holdt utenfor i tabeller som sorterer etter foreldrenes utdanningsnivå.

Også når det gjelder kombinasjonen av partenes utdanning, har jeg valgt å skille ut par der en eller begge har lang utdanning. Jeg skiller mellom følgende seks grupper: Begge parter har høyeste utdanning fra videregående skole eller kortere, en har utdanning fra videregående skole og en har universitetsutdanning inntil fire år, begge har universitetsutdanning inntil fire år, far har minst fem års universitetsutdanning og mor har kortere utdanning, mor har minst fem års universitetsutdanning og far har kortere utdanning, begge parter har minst fem års universitetsutdanning. Ettersom det er ganske få observasjoner i noen av kategoriene, skal det store prosentforskjeller til mellom gruppene for at forskjellene skal være statistisk signifikante.

For mors arbeidstid skiller jeg mellom følgende fem kategorier: Ikke sysselsatt, vanlig ukentlig arbeidstid 1-19 timer, vanlig ukentlig arbeidstid 1-36 timer, vanlig ukentlig arbeidstid 37-44 timer og vanlig ukentlig arbeidstid 45 timer eller mer. De samme kategoriene benyttes for fedre, bortsett fra at kategoriene to og tre er slått sammen (vanlig ukentlig arbeidstid 1-36 timer).

Det er viktig å være klar over at skillet som gjøres her mellom en vanlig ukentlig arbeidstid på 1-36 timer på den ene side, og 37 timer eller mer på den annen, ikke tilsvarer Arbeidskraftundersøkelsens (AKUs) skille mellom deltid og heltid. For det første kartlegger man i AKU avtalt, og ikke vanlig, ukentlig arbeidstid. For det andre spør man dem som har en avtalt arbeidstid på 32-36 timer, om dette er deltid eller heltid i yrket. De som oppgir at dette utgjør heltid i yrket, blir kategorisert som heltidsarbeidende. Man kan altså regnes som heltidsarbeidende selv om arbeidstiden er under 37 timer per uke. I dette notat skiller jeg ikke mellom heltid og deltid, men foretar altså en inndeling ut fra antall timer man vanligvis arbeider per uke. Det kan godt tenkes at noen av dem som vanligvis jobber under 37 timer per uke, har full jobb. I avsnitt 7 bruker jeg imidlertid betegnelsene deltid og heltid i en av tabellene. Her sammenligner jeg med resultater fra en rapport av Iversen (1986) og følger hennes terminologi.

Tabell 1.
Frekvenser for grupperingsvariablene i tabellene. Prosent

	Prosent	Antall observasjoner
Yngste barns alder		
2-3 år	19	253
4-5 år	16	216
6-10 år	31	415
11-17 år	35	461
Yngste barns alder og antall barn		
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	5	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	17	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	14	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	13	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	31	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	21	287
Mors utdanningsnivå		
Videregående skole	60	813
Universitet, t.o.m. 4 år	30	406
Universitet, 5 år +	7	90
Uoppgitt	3	36
Fars utdanningsnivå		
Videregående skole	65	876
Universitet, t.o.m. 4 år	19	256
Universitet, 5 år +	12	157
Uoppgitt	4	56
Utdanning for paret		
Begge videregående skole	48	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	23	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	9	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	8	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	3	36
Begge universitet 5 år +	4	51
Uoppgitt	6	79
Mors arbeidstid		
Ikke sysselsatt	15	208
1-19 timer per uke	11	149
20-36 timer per uke	34	464
37-44 timer per uke	34	455
45 timer + per uke	5	69
Fars arbeidstid		
Ikke sysselsatt	6	77
1-36 timer per uke	8	110
37-44 timer per uke	58	786
45 timer + per uke	28	372
Parets arbeidstid		
0-39 timer per uke	14	182
40-49 timer per uke	6	75
50-59 timer per uke	10	132
60-69 timer per uke	17	234
70-79 timer per uke	33	438
80-89 timer per uke	11	154
90 timer + per uke	10	130
Totalt	100	1345

Kilde: EU-SILC 2005

3. Arbeidstid blant mødre og fedre

Vi vet at mødre har fått en sterkere yrkestilknytning de siste tiåra. Andelen sysselsatte har økt, færre har kort deltidsarbeid og flere arbeider heltid eller lang deltid. Samtidig innebærer de bedrede permisjonsrettighetene på 1990-tallet at den faktiske arbeidstiden har økt lite for dem med helt små barn siden begynnelsen av 1990-tallet. I SSBs Arbeidskraftundersøkelser registreres både den avtalte og den faktiske arbeidstiden (se avsnitt 2). For foreldre, og særlig mødre, med helt små barn, så man et økende gap mellom avtalt og faktisk arbeidstid på 1990-tallet (Kitterød 2007). Eksempelvis vil en som har full jobb, men som har permisjon hele den uka man kartlegger, bli registrert med en avtalt arbeidstid på 38 timer per uke, men en faktisk arbeidstid på null timer. Jo lengre permisjonen er, jo større blir avstanden mellom avtalt og faktisk arbeidstid for foreldre med små barn. I dette notatet ser vi imidlertid på mødre, fedre og par med barn 2-17 år. Når barna er to år, er forholdsvis få foreldre hjemme med permisjon.

Mens deltidsarbeid er vanlig blant mødre, vet vi at de aller fleste fedre har full jobb, og en del jobber mer enn vanlig heltid. Få fedre jobber deltid. På 1980-tallet så man en viss økning i andelen fedre med lang ukentlig arbeidstid, men denne tendensen snudde på 1990-tallet. Lang arbeidstid er imidlertid fremdeles utbredt. Mange fedre er en del borte fra jobb i barnas to første leveår, en praksis som ble mer utbredt på 1990-tallet og som trolig reflekterer de bedrede permisjonsrettighetene for fedre, særlig fedrekvoten. Mødrene tar imidlertid fremdeles det meste av foreldrepermisjonen. Etersom analysene i dette notatet gjelder for fedre med barn to år og over, vil vi i liten grad se spor av fedres permisjonsuttak.

Tabell 2 viser yrkestilknytning og arbeidstid blant gifte/samboende mødre med barn i ulike aldersgrupper basert på EU-SILC 2005. 85 prosent av mødrene var sysselsatt. 15 prosent var ikke sysselsatt og hadde dermed en arbeidstid på 0 timer per uke. 11 prosent arbeidet 1-19 timer per uke, 34 prosent arbeidet 20-36 timer per uke, en tilsvarende andel arbeidet 37-44 timer per uke, mens 5 prosent arbeidet minst 45 timer per uke. I gjennomsnitt hadde mødrene en vanlig ukentlig arbeidstid på 27,3 timer. Dette tallet er såpass lavt fordi det omfatter samtlige gifte/samboende mødre, også dem som ikke er sysselsatt. Dette skiller seg fra det som ofte er praksis ellers, nemlig at arbeidstiden beregnes kun for de sysselsatte. Det er beskjedne forskjeller i yrkestilknytning og arbeidstid mellom mødre med barn i ulike aldersgrupper. Når barna først er blitt to år, ser det altså ut til at mødre har en ganske stabil tilknytning til arbeidsmarkedet, uavhengig av yngste barns alder.

Tabell 3 viser arbeidstiden for de sysselsatte mødrene. Den gjennomsnittlige arbeidstiden var da 32,3 timer per uke. 13 prosent av de sysselsatte hadde en vanlig arbeidstid på 1-19 timer per uke, 41 prosent arbeidet 20-36 timer per uke, 40 prosent arbeidet 37-45 timer per uke, og 6 prosent arbeidet minst 45 timer per uke. Også her ser vi små forskjeller etter yngste barns alder.

Tabell 4 viser sysselsetting og arbeidstid blant gifte/samboende fedre. 94 prosent av fedrene var sysselsatte, og de resterende 6 prosent hadde altså en arbeidstid på 0 timer per uke. 2 prosent av fedrene arbeidet 1-19 timer per uke, 7 prosent arbeidet 20-36 timer per uke, 58 prosent arbeidet 37-44 timer per uke, og hele 28 prosent arbeidet minst 45 timer per uke. I gjennomsnitt hadde fedrene en vanlig ukentlig arbeidstid på 39,5 timer per uke. Som for mødre, er det relativt beskjedne forskjeller mellom fedre med barn i ulike aldersgrupper.

I og med at de fleste fedre er sysselsatt, ligger den gjennomsnittlige arbeidstiden for de sysselsatte forholdsvis nær gjennomsnittet for alle fedre. I gjennomsnitt hadde de sysselsatte en vanlig ukentlig arbeidstid på 41,9 timer per uke (tabell 5). 2 prosent arbeidet 1-19 timer per uke, 7 prosent arbeidet 20-36 timer per uke, 62 prosent arbeidet 37-44 timer per uke, og 29 prosent arbeidet minst 45 timer per uke.

De som ikke var sysselsatt, samt de som arbeidet under 32 timer per uke, ble spurt hva de betraktet som sin hovedsakelige virksomhet. Blant de mødre som ikke var sysselsatt, karakteriserte 30 prosent seg selv som hjemmearbeidende (tabell 6). En tilsvarende andel betraktet seg hovedsakelig som arbeidsuføre. 16 prosent oppgav at de var arbeidsledige, mens 17 prosent oppgav at de var studenter. Blant de sysselsatte mødre som jobbet under 32 timer per uke, oppgav hele 63 prosent at de betraktet seg selv hovedsakelig som yrkesaktive. De øvrige var enten hjemmearbeidende (13 prosent), arbeidsuføre (10 prosent), studenter (6 prosent) eller arbeidsledige (6 prosent).

For fedre er bildet litt annerledes. Bare 3 prosent av de ikke sysselsatte betraktet seg hovedsakelig som hjemmearbeidende, mens 40 prosent betraktet seg selv som arbeidsuføre, 21 prosent som arbeidsledige og 16 prosent som studenter. Blant de sysselsatte fedrene som arbeidet mindre enn 32 timer per uke, betraktet kun 37 prosent yrkesarbeid som sin hovedsakelige virksomhet. 26 prosent betraktet seg hovedsakelig som arbeidsuføre og 13 prosent som arbeidsledige.

Tabell 2

Sysselsetting og arbeidstid blant mødre med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder. Prosent og gjennomsnitt

	Sysselsatt			Arbeidstid, timer per uke						Gj.snitt	Antall personer
	Ja	Nei	Totalt	0 timer	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt		
Alle	85	15	100	15	11	34	34	5	100	27,3	1345
Yngste barns alder											
2-3 år	83	17	100	17	11	36	31	5	100	26,6	253
4-5 år	86	14	100	14	12	34	37	3	100	26,8	216
6-10 år	84	16	100	16	9	36	34	5	100	27,4	415
11-17 år	85	15	100	15	12	32	34	6	100	27,7	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 3

Arbeidstid per uke blant sysselsatte mødre med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder. Prosent og gjennomsnitt

	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt	Gj.snitt	Antall personer
Alle	13	41	40	6	100	32,3	1137
Yngste barns alder							
2-3 år	13	43	37	6	100	31,9	211
4-5 år	14	39	43	4	100	31,3	185
6-10 år	11	43	40	7	100	32,5	350
11-17 år	15	38	41	7	100	32,7	391

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 4

Sysselsetting og arbeidstid blant fedre med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder. Prosent og gjennomsnitt

	Sysselsatt			Arbeidstid, timer per uke						Gj.snitt	Antall personer
	Ja	Nei	Totalt	0 timer	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt		
Alle	94	6	100	6	2	7	58	28	100	39,5	1345
Yngste barns alder											
2-3 år	94	6	100	6	1	6	64	23	100	39,1	253
4-5 år	92	8	100	8	1	3	60	28	100	38,5	216
6-10 år	95	5	100	5	3	7	57	29	100	39,5	415
11-17 år	95	5	100	5	2	8	56	29	100	40,2	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 5

Arbeidstid per uke blant sysselsatte fedre med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder. Prosent og gjennomsnitt

	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt	Gj.snitt	Antall personer
Alle	2	7	62	29	100	41,9	1268
Yngste barns alder							
2-3 år	1	6	68	25	100	41,6	238
4-5 år	1	3	65	31	100	41,8	199
6-10 år	3	7	60	30	100	41,7	394
11-17 år	1	9	59	30	100	42,4	437

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 6

Hovedsakelig virksomhet blant ulike grupper av mødre og fedre.

	Mødre		Fedre	
	Ikke sysselsatt	Sysselsatt, jobber under 32 timer	Ikke sysselsatt	Sysselsatt, jobber under 32 timer
Yrkesarbeid	0	63	3	37
Arbeidsledig	16	6	21	13
Student	17	6	16	9
Alders- eller førtidspensjonist	-	-	8	6
Arbeidsufør	30	10	40	26
Vernepliktig, sivilarbeider	-	-	1	1
Hjemmearbeidende	30	13	3	1
Annet	7	2	9	8
Antall personer	208	708	77	134

Kilde: EU-SILC 2005

4. Ulike kombinasjoner av yrkestilknytning og arbeidstid blant par

I dette avsnittet vises ulike kombinasjoner av yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldrepar. Tabellene 7-10 viser andel par der ingen er sysselsatt, der bare mor er sysselsatt, der bare far er sysselsatt, og der begge parter er sysselsatt. Fordelingen vises for grupper av par sortert etter yngste barns alder, yngste barns alder og antall barn, foreldrenes utdanningsnivå og foreldrenes arbeidstid.

Parets sysselsetting: Ingen, en eller begge

Ser vi alle gifte/samboende foreldrepar med barn 2-17 år under ett, var begge parter sysselsatt i 81 prosent av parene (tabell 7). I 13 prosent av parene var bare far sysselsatt. I kun 4 prosent av parene var bare mor sysselsatt, og i 2 prosent av parene var ingen av partene sysselsatt.

Mønsteret gjelder uansett yngste barns alder og uansett antall barn i husholdningen (tabell 7 og 8). Derimot ser vi visse forskjeller mellom ulike utdanningsgrupper, først og fremst i andelen par der begge er sysselsatt, og der bare far er sysselsatt (tabell 9). Det er vanligere at bare far er sysselsatt i par med kort utdanning enn i par med lengre utdanning. Sorterer vi etter mors utdanningsnivå, ser vi at 17 prosent av parene der mor hadde videregående skole som høyeste utdanning, hadde en tilpasning med far i jobb og mor ikke sysselsatt. I par der mor hadde lengre utdanning, gjaldt dette bare 6-7 prosent. I par der begge hadde videregående skole som sin høyeste utdanning, hadde 19 prosent en tilpasning med far i jobb og mor hjemme. For par med samtlige øvrige utdanningskombinasjoner gjaldt dette betraktelig færre. Tilsvarende er en tilpasning med begge parter i jobb mindre vanlig der mor, far, eller begge har kort utdanning, enn i andre par. Aller vanligst er det med to jobber når begge parter har lang utdanning. I hele 96 prosent av parene der både mor og far hadde lang universitetsutdanning, var begge parter sysselsatt.

I tabell 10 er parets yrkestilknytning gruppert etter mors, fars og parets arbeidstid. Her er det en del tomme celler ettersom analysevariabelen til dels er konstruert ut fra grupperingsvariablene. Ellers kan vi merke oss at når parets samlede arbeidstid overstiger 60 timer per uke, er nesten alltid både mor og far sysselsatte. Det er altså uvanlig med en ekstrem skjevdeling av partenes yrkesinnsats, slik at den ene er hjemme, mens den andre har arbeidsuker på mer enn 60 timer.

Parets sysselsetting og arbeidstid

Tabellene 11-14 viser ulike kombinasjoner for parets sysselsetting og arbeidstid. For begge parter har jeg skilt mellom dem som ikke er sysselsatt, dem som er sysselsatt og arbeider 1-36 timer per uke, og dem som er sysselsatt og arbeider minst 37 timer per uke. Dette gir ni mulige kombinasjoner for paret. Som vi kunne vente, er den mest utbredte tilpasningen at mor arbeider 1-36 timer per uke, mens far arbeider minst 37 timer. 40 prosent av parene har en slik ordning. I 34 prosent av parene arbeider begge minst 37 timer per uke. I 12 prosent av parene er mor ikke sysselsatt, mens far arbeider minst 37 timer per uke. Alle de øvrige tilpasningene er relativt sjeldne. Dette mønsteret varierer lite med yngste barns alder (tabell 11). Det er imidlertid en viss tendens til at par med tre barn noe sjeldnere har en tilpasning der begge foreldre jobber minst 37 timer per uke, enn hva som er tilfellet for dem med ett eller to barn (tabell 12). Forskjellene er imidlertid små og gjelder først og fremst for dem med barn 2-5 år.

Sorterer vi etter partenes utdanningsnivå, ser vi at en tilpasning der begge parter arbeider minst 37 timer per uke, er langt mer utbredt blant par med lang utdanning enn blant dem med kortere utdanning (tabell 13). Det er særlig mors utdanning som har betydning. I den lille gruppen av par der begge parter har lang universitetsutdanning, har hele 72 prosent en tilpasning der begge arbeider minst 37 timer per uke. I de øvrige utdanningsgruppene er det stort sett mer vanlig, eller like vanlig, at mor er sysselsatt 1-36 timer per uke, mens far jobber minst 37 timer.

Vi ser ellers, som vi kunne vente, at en tilpasning der begge parter arbeider minst 37 timer per uke er vanligst når mor jobber mye (tabell 14).

Andel par der begge jobber minst 37 timer

Ettersom debatten om tidspress i barnefamilier har dreid seg mye om foreldre som jobber mye, har jeg konstruert en del mål som viser andel par med ulike kombinasjoner av ganske lang arbeidstid (minst 37 timer per uke). Disse kategoriene er ikke gjensidig utelukkende. I 34 prosent av parene arbeider altså begge parter minst 37 timer per uke (tabell 15), noe som også ble vist i tabell 11. Det er imidlertid ikke så vanlig at begge parter arbeider utover det som er arbeidstiden i en vanlig full jobb. I 8 prosent av parene har begge parter en vanlig ukentlig arbeidstid på minst 40 timer, og i kun 3 prosent av parene har begge en ukentlig arbeidstid på minst 45 timer. Vi ser ellers at i 10 prosent av parene arbeider mor 37-39 timer per uke, mens far arbeider minst 40 timer, og i 7 prosent av parene arbeider mor 37-44 timer per uke, mens far arbeider minst 45 timer. Disse mønstrene varierer forholdsvis lite etter yngste barns alder og antall barn (tabell 15 og 16).

Igjen ser vi imidlertid store forskjeller mellom par med ulikt utdanningsnivå, og det er særlig mors utdanning som har betydning (tabell 17). I hele 23 prosent av parene der mor har lang universitetsutdanning, arbeider begge parter minst 40 timer per uke. I par der begge har lang utdanning, gjelder dette nesten 31 prosent av parene. Selv blant høyt utdannede par er det imidlertid sjelden at begge parter arbeider minst 45 timer per uke. Dette gjelder 11 prosent av parene der mor har lang utdanning og 12 prosent av parene der begge parter har lang utdanning.

Igjen får vi en del tomme celler når analysevariabelen grupperes etter partenes arbeidstid (tabell 18). Ettersom det særlig er variasjoner i mors arbeidstid som bidrar til variasjoner i pars arbeidstid, er andelen par der begge jobber mye, klart høyest når mor har lang arbeidstid. En samlet arbeidstid for paret på minst 90 timer per uke rommer ulike tilpasninger. I en tredel av disse parene er det slik at begge parter har lang arbeidstid, minst 45 timer per uke. I en like stor andel (38 prosent) er det imidlertid særlig far som jobber veldig mye, mens mor arbeider 37-44 timer per uke. Det er sjelden slik at mor arbeider veldig mye, mens far arbeider mindre.

Tabell 7

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	Ingen sysselsatt	Mor sysselsatt, ikke far	Far sysselsatt, ikke mor	Begge sysselsatt	Totalt	Antall par
Alle	2	4	13	81	100	1345
Yngste barns alder						
2-3 år	2	4	14	80	100	253
4-5 år	3	5	11	81	100	216
6-10 år	1	4	14	81	100	415
11-17 år	2	4	13	81	100	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 8

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning, i grupper for yngste barns alder og antall barn. Prosent

	Ingen sysselsatt	Mor sysselsatt, ikke far	Far sysselsatt, ikke mor	Begge sysselsatt	Totalt	Antall par
Yngste barns alder og antall barn						
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	2	-	17	81	100	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	2	3	9	86	100	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	4	7	16	74	100	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	1	4	18	77	100	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	2	3	12	83	100	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	2	3	15	80	100	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 9

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning, i grupper for foreldrenes utdanningsnivå. Prosent

	Ingen sysselsatt	Mor sysselsatt, ikke far	Far sysselsatt, ikke mor	Begge sysselsatt	Totalt	Antall par
Mors utdanningsnivå						
Videregående skole	2	4	17	76	100	784
Universitet, t.o.m. 4 år	-	3	7	91	100	395
Universitet, 5 år +	-	2	6	92	100	87
Fars utdanningsnivå						
Videregående skole	2	4	16	77	100	861
Universitet, t.o.m. 4 år	1	2	8	89	100	252
Universitet, 5 år +	-	2	6	92	100	153
Utdanning for paret						
Begge videregående skole	2	4	19	74	100	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	-	4	8	88	100	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	-	1	5	94	100	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	-	3	7	90	100	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	-	5	8	86	100	36
Begge universitet 5 år +	-	-	4	96	100	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 10

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid. Prosent

	Ingen sysselsatt	Mor sysselsatt, ikke far	Far sysselsatt, ikke mor	Begge sysselsatt	Totalt	Antall par
Mors arbeidstid						
Ikke sysselsatt	13	-	87	-	100	208
1-19 timer	-	4	-	96	100	149
20-36 timer	-	5	-	95	100	464
37-44 timer	-	4	-	96	100	455
45 timer +	-	3	-	97	100	69
Fars arbeidstid						
Ikke sysselsatt	35	65	-	-	100	77
1-36 timer	-	-	18	82	100	110
37-44 timer	-	-	13	87	100	786
45 timer +	-	-	15	85	100	372
Parets arbeidstid						
0-39 timer per uke	15	25	57	4	100	182
40-49 timer per uke	-	5	57	37	100	75
50-59 timer per uke	-	1	15	84	100	132
60-69 timer per uke	-	-	4	96	100	234
70-79 timer per uke	-	-	1	99	100	438
80-89 timer per uke	-	-	1	99	100	154
90 timer + per uke	-	-	1	99	100	130

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 11

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for yngste barns alder. Prosent

	Ingen syssel-satt	Mor ikke syssel-satt, far 1-36 timer	Mor ikke syssel-satt, far 37 timer +	Far ikke syssel-satt, mor 1-36 timer	Far ikke syssel-satt, mor 37 timer +	Mor 1-36 timer, far 1-36 timer	Mor 1-36 timer, far 37 timer +	Far 1-36 timer, mor 37 timer +	Begge 37 timer +	Totalt	Antall par
Alle	2	2	12	2	2	3	40	4	34	100	1345
Yngste barns alder											
2-3 år	2	1	13	3	1	2	42	3	32	100	253
4-5 år	3	1	10	2	3	2	42	1	36	100	216
6-10 år	1	2	13	2	1	3	39	5	33	100	415
11-17 år	2	2	11	2	2	4	39	4	35	100	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 12

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning og arbeidstid, i grupper for yngste barns alder og antall barn. Prosent

	Ingen syssel-satt	Mor ikke syssel-satt, far 1-36 timer	Mor ikke syssel-satt, far 37 timer +	Far ikke syssel-satt, mor 1-36 timer	Far ikke syssel-satt, mor 37 timer +	Mor 1-36 timer, far 1-36 timer	Mor 1-36 timer, far 37 timer +	Far 1-36 timer, mor 37 timer +	Begge 37 timer +	Totalt	Antall par
Yngste barns alder og antall barn											
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	2	-	17	-	-	5	40	2	35	100	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	2	1	8	1	2	1	42	2	40	100	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	4	2	15	4	2	2	43	3	26	100	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	1	4	14	2	2	4	35	4	35	100	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	2	1	11	2	1	4	39	4	36	100	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	2	2	13	2	2	4	41	4	31	100	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 13

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning og arbeidstid, i grupper for foreldrenes utdanningsnivå. Prosent

	Ingen syssel-satt	Mor ikke syssel-satt, far 1-36 timer	Mor ikke syssel-satt, far 37 timer +	Far ikke syssel-satt, mor 1-36 timer	Far ikke syssel-satt, mor 37 timer +	Mor 1-36 timer, far 1-36 timer	Mor 1-36 timer, far 37 timer +	Far 1-36 timer, mor 37 timer +	Begge 37 timer +	Totalt	Antall par
Mors utdanningsnivå											
Videregående skole	2	2	15	3	2	4	42	3	28	100	784
Universitet, t.o.m. 4 år	-	0	6	2	1	3	42	5	40	100	395
Universitet, 5 år +	-	-	6	-	2	2	22	7	61	100	87
Fars utdanningsnivå											
Videregående skole	2	2	14	3	1	4	40	4	30	100	861
Universitet, t.o.m. 4 år	1	1	8	1	1	3	43	2	41	100	252
Universitet, 5 år +	-	-	6	-	2	1	44	3	44	100	153
Utdanning for paret											
Begge videregående skole	2	3	17	3	1	4	40	3	28	100	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	0	1	7	2	2	4	44	4	36	100	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	-	-	5	1	-	4	41	3	46	100	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	-	-	7	-	3	-	59	2	29	100	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	-	-	8	-	5	-	31	8	47	100	36
Begge universitet 5 år +	-	-	4	-	-	4	16	4	72	100	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 14

Par med barn 2-17 år etter partenes yrkestilknytning og arbeidstid, i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid. Prosent

	Ingen syssel-satt	Mor ikke syssel-satt, far 1-36 timer	Mor ikke syssel-satt, far 37 timer +	Far ikke syssel-satt, mor 1-36 timer	Far ikke syssel-satt, mor 37 timer +	Mor 1-36 timer, far 1-36 timer	Mor 1-36 timer, far 37 timer+	Far 1-36 timer, mor 37 timer +	Begge 37 timer +	Totalt	Antall par
Mors arbeidstid											
Ikke sysselsatt	13	10	77	-	-	-	-	-	-	100	208
1-19 timer	-	-	-	4	-	8	88	-	-	100	149
20-36 timer	-	-	-	5	-	7	88	-	-	100	464
37-44 timer	-	-	-	-	4	-	-	10	86	100	455
45 timer +	-	-	-	-	3	-	-	4	93	100	69
Fars arbeidstid											
Ikke sysselsatt	35	-	-	38	27	-	-	-	-	100	77
1-36 timer	-	18	-	-	-	39	-	43	-	100	110
37-44 timer	-	-	13	-	-	-	46	-	40	100	786
45 timer +	-	-	15	-	-	-	47	-	38	100	372
Parets arbeidstid											
0-39 timer per uke	15	11	45	16	9	4	-	-	-	100	182
40-49 timer per uke	-	-	57	-	5	15	21	1	-	100	75
50-59 timer per uke	-	-	15	-	1	6	71	8	-	100	132
60-69 timer per uke	-	-	4	-	-	6	86	5	-	100	234
70-79 timer per uke	-	-	1	-	-	1	36	5	57	100	438
80-89 timer per uke	-	-	1	-	-	-	29	1	70	100	154
90 timer + per uke	-	-	1	-	-	-	21	-	78	100	130

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 15

Andel par med ulike arbeidstidskombinasjoner for minst 37 timer per uke. Tall i grupper for yngste barns alder. Prosent

	Begge minst 37 timer	Begge minst 40 timer	Begge minst 45 timer	Begge 37-39 timer	Mor 37-39 timer, far 40 +	Mor 37-44 timer, far 45 +	Far 37-39 timer, mor 40 +	Far 37-44 timer, mor 45 +	Antall par
Alle	34	8	3	14	10	7	2	1	1345
Yngste barns alder									
2-3 år	32	9	3	12	8	4	4	2	253
4-5 år	36	10	2	15	9	7	2	1	216
6-10 år	33	9	3	13	10	8	2	2	415
11-17 år	35	7	4	15	11	8	2	1	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 16

Andel par med ulike arbeidstidskombinasjoner for minst 37 timer per uke. Tall i grupper for yngste barns alder og antall barn. Prosent

	Begge minst 37 timer	Begge minst 40 timer	Begge minst 45 timer	Begge 37-39 timer	Mor 37-39 timer, far 40 +	Mor 37-44 timer, far 45 +	Far 37-39 timer, mor 40 +	Far 37-44 timer, mor 45 +	Antall par
Yngste barns alder og antall barn									
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	35	14	4	10	9	9	2	3	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	40	11	4	16	10	6	3	2	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	26	5	1	11	7	4	3	1	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	35	8	2	13	12	10	2	2	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	36	9	4	14	11	7	2	1	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	31	7	3	14	9	8	2	1	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 17

Andel par med ulike arbeidstidskombinasjoner for minst 37 timer per uke. Tall i grupper for foreldrenes utdanningsnivå. Prosent

	Begge minst 37 timer	Begge minst 40 timer	Begge minst 45 timer	Begge 37-39 timer	Mor 37-39 timer, far 40 +	Mor 37-44 timer, far 45 +	Far 37-39 timer, mor 40 +	Far 37-44 timer, mor 45 +	Antall par
Mors utdanningsnivå									
Videregående skole	28	7	2	12	7	5	2	1	784
Universitet, t.o.m. 4 år	40	8	4	15	15	9	2	1	395
Universitet, 5 år +	66	23	11	21	13	12	3	4	87
Fars utdanningsnivå									
Videregående skole	30	7	2	13	9	6	2	1	861
Universitet, t.o.m. 4 år	41	10	4	17	10	8	3	2	252
Universitet, 5 år +	44	14	6	13	14	12	3	4	153
Utdanning for paret									
Begge videregående skole	28	7	2	12	7	6	2	1	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	36	9	3	14	10	7	3	2	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	46	9	4	16	18	10	3	1	118
Far universitet 5 år + / mor kortere utdanning	29	7	4	11	11	8	1	2	102
Mor universitet 5 år + / far kortere utdanning	47	14	11	28	6	6	-	-	36
Begge universitet 5 år +	72	31	12	18	17	17	6	8	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 18

Andel par med ulike arbeidstidskombinasjoner for minst 37 timer per uke. Tall i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid. Prosent

	Begge minst 37 timer	Begge minst 40 timer	Begge minst 45 timer	Begge 37-39 timer	Mor 37-39 timer, far 40 +	Mor 37-44 timer, far 45 +	Far 37-39 timer, mor 40 +	Far 37-44 timer, mor 45 +	Antall par
Mors arbeidstid									
Ikke sysselsatt	-	-	-	-	-	-	-	-	208
1-19 timer	-	-	-	-	-	-	-	-	149
20-36 timer	-	-	-	-	-	-	-	-	464
37-44 timer	86	13	-	40	29	21	5	-	455
45 timer +	93	78	64	-	-	-	15	29	69
Fars arbeidstid									
Ikke sysselsatt	-	-	-	-	-	-	-	-	77
1-36 timer	-	-	-	-	-	-	-	-	110
37-44 timer	40	5	-	23	8	-	4	3	786
45 timer +	38	20	12	-	18	26	-	-	372
Parets arbeidstid									
0-39 timer per uke	-	-	-	-	-	-	-	-	182
40-49 timer per uke	-	-	-	-	-	-	-	-	75
50-59 timer per uke	-	-	-	-	-	-	-	-	132
60-69 timer per uke	-	-	-	-	-	-	-	-	234
70-79 timer per uke	57	-	-	42	11	-	4	-	438
80-89 timer per uke	70	28	-	-	35	31	7	7	154
90 timer + per uke	78	54	34	-	22	38	3	7	130

Kilde: EU-SILC 2005

5. Parets samlede arbeidstid

Ved å summere mors og fars arbeidstid får vi et mål for parets arbeidstid. Tabell 19 viser den samlede arbeidstiden for par av foreldre, for alle par og gruppert etter yngste barns alder. I tillegg vises gjennomsnittet for mødre og fedre hver for seg, samt mødres og fedres andeler av parets samlede arbeidstid. Vi minner om at beregningene her gjelder for alle par, også dem der en eller begge parter ikke er sysselsatte. De ikke sysselsatte regnes her for å ha en arbeidstid på null timer.

Ser vi alle par under ett, brukte mor og far sammenlagt i gjennomsnitt 66,8 timer per uke til yrkesarbeid (tabell 19). Gjennomsnittene for mødre og fedre var henholdsvis 27,3 timer og 39,5 timer (også vist i tabellene 2 og 4). I gjennomsnitt utgjorde mødres arbeidstid 41 prosent av parets samlede arbeidstid. Den samlede arbeidstiden blant foreldrepar varierer lite med yngste barns alder. Det er imidlertid en viss tendens til at par med barn under skolealder bruker noe mindre tid til yrkesarbeid enn dem med eldre barn. Forskjellen utgjør om lag to timer per uke og bunner i at både mors og fars arbeidstid varierer svakt med yngste barns alder. Hovedinntrykket er imidlertid barnas alder har relativt lite å si for foreldrenes tidsbruk i yrkeslivet.

I tabell 20 er parets samlede arbeidstid delt inn i timegrupper slik at vi kan studere fordelingene bak gjennomsnittstallene i tabell 19. Ser vi alle foreldrepar under ett, hadde bare 14 prosent en samlet arbeidstid under 40 timer per uke. 5 prosent arbeidet 40-49 timer per uke, 10 prosent arbeidet 50-59 timer per uke, 19 prosent arbeidet 60-69 timer per uke, 32 prosent arbeidet 70-79 timer per uke, mens henholdsvis 11 og 9 prosent arbeidet 80-89 og minst 90 timer per uke. Det vanligste mønsteret er altså en samlet arbeidstid på 70-79 timer, mens få par jobber veldig mye.

Tabellene 21-22 viser de samme målene som tabellene 19 og 20, men sortert etter barnas alder og antall barn. Igjen er hovedinntrykket at foreldrenes arbeidstid varierer lite mellom gruppene, bortsett fra at foreldre med tre eller flere barn, og minst ett barn i alderen 2-5 år, bruker litt mindre tid til yrkesarbeid enn andre foreldre. Den gjennomsnittlige samlede arbeidstiden for paret er her 61,7 timer per uke fordelt på 24 timer for mødre og 37,7 timer for fedre. Svært lang samlet arbeidstid er også litt mindre vanlig i denne gruppen enn blant foreldre ellers. Bare 15 prosent av parene har her en samlet ukentlig arbeidstid på minst 80 timer (tabell 22), mot vel 20 prosent i de øvrige foreldregruppene. Uansett yngste barns alder og antall barn, står mødre for omtrent 40 prosent av parets samlede arbeidstid.

Tabellene 23 og 24 viser parets samlede arbeidstid sortert etter partenes utdanningsnivå. Igjen ser vi at parets arbeidstid øker med parets utdanning, og at det særlig er mors utdanning som har betydning. Par der mor har lang universitetsutdanning har i gjennomsnitt en arbeidstid på 77 timer per uke. Dette er 13 timer mer enn par der mor har videregående skole. Aller lengst arbeidstid har par der begge parter har lang universitetsutdanning. I gjennomsnitt bruker disse parene vel 80 timer per uke til yrkesarbeid. Dette er nesten 17 timer mer enn par der begge parter har videregående skole som sin høyest fullførte utdanning. Hele 44 prosent av parene der begge har lang universitetsutdanning har en samlet ukentlig arbeidstid på minst 80 timer (tabell 24). 25 prosent har en samlet ukentlig arbeidstid på minst 90 timer. For par der begge har videregående skole er de tilsvarende andelene henholdsvis 18 og 9 prosent. Yrkesarbeidet er også jevnt fordelt mellom mor og far blant par med lang utdanning. I par der begge parter har lang universitetsutdanning står mødre i gjennomsnitt for 47 prosent av parets samlede arbeidstid. Blant par med videregående skole står mødre for kun 38 prosent av parets arbeidstid. Som vi har sett tidligere, bunner dette dels i at andelen sysselsatte mødre er lavere blant dem med videregående skole enn blant dem med lengre utdanning.

Tabellene 25 og 26 viser parets samlede arbeidstid sortert etter partenes arbeidstid. Som ventet, ser vi her at parets arbeidstid øker med både mors og fars arbeidstid. Lengst arbeidstid har den lille gruppen av par der mor arbeider minst 45 timer per uke. I gjennomsnitt har slike par en arbeidstid på vel 100 timer per uke. Hele 95 prosent av disse parene arbeider minst 80 timer per uke, og hele 77 prosent arbeider minst 90 timer per uke. Par der far arbeider minst 45 timer per uke, har atskillig kortere arbeidstid enn par der mor jobber mye. Som vi skal se i neste avsnitt, henger dette sammen med at mødre med lang arbeidstid sjelden har en partner som jobber noe særlig mindre enn dem selv, mens dette er svært vanlig for fedre som jobber mye.

Tabell 19

Gjennomsnittlig antall timer til yrkesarbeid per uke blant par og blant mødre og fedre, samt mødres og fedres andel av parets samlede arbeidstid. Tall for par med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder.

	Gjennomsnitt, par	Gjennomsnitt, mor	Gjennomsnitt, far	Mors andel	Fars andel	Antall personer/par
Alle	66,8	27,3	39,5	41	59	1345
Yngste barns alder						
2-3 år	65,7	26,6	39,1	40	60	253
4-5 år	65,3	26,8	38,5	41	59	216
6-10 år	67,0	27,4	39,5	41	59	415
11-17 år	68,0	27,7	40,2	41	59	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 20

Par med barn 2-17 år etter samlet ukentlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	0-39 timer	40-49 timer	50-59 timer	60-69 timer	70-79 timer	80-89 timer	90 timer +	Totalt	Antall par
Alle	14	5	10	19	32	11	9	100	1345
Yngste barns alder									
2-3 år	13	8	8	17	33	14	6	100	253
4-5 år	14	5	10	16	33	11	11	100	216
6-10 år	13	5	10	17	32	11	11	100	415
11-17 år	14	6	10	17	33	11	10	100	461

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 21

Gjennomsnittlig antall timer til yrkesarbeid per uke blant par og blant mødre og fedre, samt mødres og fedres andel av parets samlede arbeidstid. Tall for par med barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder og antall barn.

	Gj.snitt, par	Gj.snitt, mor	Gj.snitt, far	Mors andel	Fars andel	Antall personer/par
Yngste barns alder og antall barn						
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	67,7	26,0	41,6	38	62	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	68,0	29,0	39,0	43	57	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	61,7	24,0	37,7	39	61	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	65,7	26,4	39,3	40	60	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	68,7	28,8	39,9	42	58	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	66,8	26,6	40,3	40	60	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 22

Par med barn 2-17 år etter samlet ukentlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder og antall barn. Prosent

	0-39 timer	40-49 timer	50-59 timer	60-69 timer	70-79 timer	80-89 timer	90 timer +	Totalt	Antall par
Yngste barns alder og antall barn									
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	12	8	14	10	26	17	12	100	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	11	3	9	20	36	15	7	100	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	17	10	9	19	30	8	7	100	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	17	5	13	15	28	11	11	100	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	12	6	9	15	36	11	11	100	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	14	4	10	20	31	11	10	100	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 23

Gjennomsnittlig antall timer til yrkesarbeid per uke blant par og blant mødre og fedre, samt mødres og fedres andel av parets samlede arbeidstid. Tall for par med barn 2-17 år, i grupper for foreldrenes utdanningsnivå.

	Gj.snitt, par	Gj.snitt, mor	Gj.snitt, far	Mors andel	Fars andel	Antall personer/par
Mors utdanningsnivå						
Videregående skole	64,0	24,8	39,3	39	61	784
Universitet, t.o.m. 4 år	71,9	31,0	40,9	43	57	395
Universitet, 5 år +	77,0	35,9	41,1	47	53	87
Fars utdanningsnivå						
Videregående skole	65,3	26,1	39,3	40	60	861
Universitet, t.o.m. 4 år	70,2	29,7	40,5	42	58	252
Universitet, 5 år +	74,5	31,9	42,6	43	57	153
Utdanning for paret						
Begge videregående skole	63,4	24,3	39,1	38	62	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	69,4	29,7	39,7	43	57	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	73,0	31,7	41,3	43	57	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	71,7	28,9	42,8	40	60	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	72,4	32,9	39,6	45	55	36
Begge universitet 5 år +	80,2	38,0	42,1	47	53	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 24

Par med barn 2-17 år etter samlet ukentlig arbeidstid, i grupper for foreldrenes utdanningsnivå. Prosent

	0-39 timer	40-49 timer	50-59 timer	60-69 timer	70-79 timer	80-89 timer	90 timer +	Totalt	Antall par
Mors utdanningsnivå									
Videregående skole	17	7	12	18	27	10	9	100	784
Universitet, t.o.m. 4 år	7	3	7	18	42	14	9	100	395
Universitet, 5 år +	3	3	7	13	39	15	20	100	87
Fars utdanningsnivå									
Videregående skole	15	7	10	17	32	9	10	100	861
Universitet, t.o.m. 4 år	8	2	9	22	35	16	8	100	252
Universitet, 5 år +	5	5	7	14	37	16	17	100	153
Utdanning for paret									
Begge videregående skole	18	7	12	17	27	9	9	100	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	10	3	9	19	38	12	9	100	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	5	2	5	22	41	19	7	100	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	6	6	9	15	38	14	13	100	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	5	5	11	14	44	8	11	100	36
Begge universitet 5 år +	2	2	4	12	36	19	25	100	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 25

Gjennomsnittlig antall timer til yrkesarbeid per uke blant par og blant mødre og fedre, samt mødres og fedres andel av parets samlede arbeidstid. Tall for par med barn 2-17 år, i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid.

	Gj.snitt, par	Gj.snitt, mor	Gj.snitt, far	Mors andel	Fars andel	Antall personer/par
Mors arbeidstid						
Ikke sysselsatt	36,5	-	36,5	-	100	208
1-19 timer	54,9	15,1	39,8	28	72	149
20-36 timer	68,6	28,6	40,0	42	58	464
37-44 timer	77,6	38,5	39,1	50	50	455
45 timer +	101,2	53,1	53,1	52	48	69
Fars arbeidstid						
Ikke sysselsatt	20,4	20,4	-	100	-	77
1-36 timer	54,0	26,5	27,5	49	51	110
37-44 timer	66,4	27,6	38,8	42	58	786
45 timer +	81,2	28,2	53,0	35	65	372
Parets arbeidstid						
0-39 timer per uke	28,9	8,2	20,7	28	72	182
40-49 timer per uke	43,5	7,1	36,4	16	84	75
50-59 timer per uke	55,1	16,5	38,6	30	70	132
60-69 timer per uke	65,3	25,6	39,7	39	61	234
70-79 timer per uke	74,9	34,8	40,1	46	54	438
80-89 timer per uke	82,9	36,5	46,4	44	56	154
90 timer + per uke	101,6	43,3	58,3	43	57	130

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 26

Par med barn 2-17 år etter samlet ukentlig arbeidstid, i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid. Prosent

	0-39 timer	40-49 timer	50-59 timer	60-69 timer	70-79 timer	80-89 timer	90 timer +	Totalt	Antall par
Mors arbeidstid									
Ikke sysselsatt	62	21	10	4	2	0	0	100	208
1-19 timer	7	14	56	15	5	2	1	100	149
20-36 timer	6	1	4	41	34	9	5	100	464
37-44 timer	4	1	2	2	60	21	11	100	455
45 timer +	-	1	2	3	-	18	77	100	69
Fars arbeidstid									
Ikke sysselsatt	93	5	1	-	-	-	-	100	77
1-36 timer	25	11	16	22	25	1	-	100	110
37-44 timer	11	5	11	21	44	8	1	100	786
45 timer +	-	6	7	12	17	25	33	100	372
Parets yrkestilknytning									
Ingen sysselsatt	100	-	-	-	-	-	-	100	27
Mor sysselsatt, ikke far	90	8	2	-	-	-	-	100	77
Far sysselsatt, ikke mor	57	24	11	5	2	1	1	100	258
Begge sysselsatt	1	3	10	21	40	14	12	100	1345

Kilde: EU-SILC 2005

6. Forholdet mellom mors og fars arbeidstid

Partnerens arbeidstid kan være en viktig rammebetingelse når foreldre skal avgjøre hvor mye de selv skal jobbe. En partner som er hjemmearbeidende eller arbeider deltid gjør det enklere å ha lange arbeidsdager dersom man ønsker det. På den annen side kan partnerens ønske om å jobbe lite medføre at enkelte må jobbe mer enn de selv ønsker, for å skaffe husholdningen tilstrekkelige inntekter. I dette avsnittet vises forholdet mellom mors og fars yrkestilknytning og arbeidstid på parnivå. Vi ser hvordan mors arbeidstid varierer med fars arbeidstid, og omvendt. Vi ser også hvor vanlig det er at begge parter jobber like mye, at far jobber mer enn mor, og at mor jobber mer enn far.

Tabell 27 viser mors yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for fars yrkestilknytning og arbeidstid, for par med barn 2-17 år. Hovedinntrykket er at mors arbeidstid varierer forholdsvis lite med fars arbeidstid. Mødre med en partner som ikke er sysselsatt, bruker imidlertid noe mindre tid til yrkesarbeid enn dem som har en sysselsatt partner, hovedsakelig fordi færre av mødrene er sysselsatte. Blant den lille gruppen av mødre som har en partner som ikke er sysselsatt, var hele 35 prosent av mødrene selv ikke sysselsatt. Den gjennomsnittlige arbeidstiden for denne gruppen av mødre var 20,4 timer per uke, og gjennomsnittet trekkes altså ned av at mange ikke jobber i det hele tatt. Når far er sysselsatt, er det kun beskjedne variasjoner i mors arbeidstid avhengig av hvor mye far jobber. Det er imidlertid en viss tendens til at mors arbeidstid øker med fars arbeidstid. Selv om denne økningen ikke er statistisk signifikant, kan vi i hvert fall slå fast at det ikke er noen negativ samvariasjon mellom partenes arbeidstid, slik at mor jobber lite når far jobber mye. Snarere er det visse tegn til at mor jobber mye når far jobber mye. Eksempelvis hadde hele 12 prosent av mødrene med en partner med lang ukentlig arbeidstid, selv lang ukentlig arbeidstid. Blant mødre ellers gjaldt dette kun 3 prosent. Det er også verdt å merke seg at de aller fleste fedre har en partner som jobber mindre enn dem selv. Dette tyder på at de fleste fedre med vanlig full jobb eller lang arbeidstid kan støtte seg på en partner som tar hovedansvaret hjemme.

Tabellene 28 og 29 viser de samme fordelingene som tabell 27, men for henholdsvis par med yngste barn 2-5 år og yngste barn 6-17 år. I all hovedsak ser vi her det samme mønsteret som i tabell 27. Forholdet mellom mors og fars arbeidstid varierer altså lite med barnas alder. Ettersom det er få observasjoner i noen av gruppene av fedre i disse tabellene, er det stor usikkerhet ved en del av tallene. Dette gjelder først og fremst for fedre som ikke er sysselsatt, og for dem med kort arbeidstid (1-36 timer).

Tabell 30 viser fars yrkestilknytning og arbeidstid gruppert etter mors yrkestilknytning og arbeidstid, for par med barn 2-17 år. Stort sett varierer fars arbeidstid lite med mors arbeidstid, med unntak av fedre som har en partner som jobber veldig mye. Mødre med deltidsarbeid og mødre med en tilnærmet vanlig full jobb, hadde partnere som jobbet 39-40 timer i uka i gjennomsnitt. Det er ingen tegn til at far kompenseres med å jobbe lite når mor jobber veldig mye. Mødre med vanlig full jobb og mødre som jobber mye, har dermed sjelden en partner som arbeider deltid og kan ta hovedansvaret hjemme. Når mor har lang arbeidstid (minst 45 timer per uke), bruker ofte også far mye tid i yrkeslivet. Hele 64 prosent av disse fedrene jobbet selv minst 45 timer i uka, og den gjennomsnittlige arbeidstiden var omtrent 48 timer. Det er imidlertid viktig å huske på at det er få mødre som har lang arbeidstid. Ser vi alle foreldre under ett, er det altså få par der begge jobber veldig mye. Dette er også vist tidligere i notatet (tabell 15).

Tabellene 31 og 32 viser de samme fordelingene som tabell 30, men for henholdsvis par med yngste barn 2-5 år og yngste barn 6-17 år. Disse viser stort sett det samme mønsteret som tabell

30. Blant parene med de yngste barna er det imidlertid få observasjoner for mødre med lang arbeidstid, noe som gir stor usikkerhet ved tallene her.

Forholdet mellom partenes arbeidstid kan også illustreres ved å se på andelen par der far har lengre arbeidstid enn mor, andelen par der foreldrene har like lang arbeidstid, og andelen par der mor har lengre arbeidstid enn far. Også målt på denne måten kommer det tydelig fram at mødre sjelden har en partner som bruker mindre tid i yrkeslivet enn dem selv, mens dette er hovedregelen for fedre. Tabell 33 viser forholdet mellom mors og fars arbeidstid for alle foreldre, og gruppert etter yngste barns alder. Som ellers i notatet er også par der en eller begge parter ikke er sysselsatte, regnet med her. Dersom ingen av partene var sysselsatte, har begge en arbeidstid på null timer per uke, noe som altså gir like lang arbeidstid.

Ser vi alle foreldrepar under ett, var det 19 prosent av parene der partene hadde like lang arbeidstid, 12 prosent der mor hadde lengre arbeidstid enn far, og 69 prosent der far hadde lengre arbeidstid enn mor. Når partene hadde like lang arbeidstid, hadde både mor og far en gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid på 34,7 timer. Når mor hadde lengre arbeidstid enn far, arbeidet mor i gjennomsnitt 39,5 timer per uke, mens far jobbet 23,9 timer per uke. Det lave gjennomsnittet for fedre bunner blant annet i at vi her finner mange ikke sysselsatte fedre. Når far hadde lengre arbeidstid enn mor, arbeidet mor i gjennomsnitt 23,1 timer per uke, mens far arbeidet 43,1 timer i gjennomsnitt. Forskjellen mellom partenes arbeidstid er altså større når far jobber mer enn mor, enn når mor jobber mer enn far.

Det er liten variasjon etter yngste barns alder og antall barn i andelen par der mor jobber mer enn far, og omvendt (tabell 33 og 34). Derimot er det en viss variasjon etter partenes, og særlig mors, utdanningsnivå (tabell 35). Igjen ser vi at yrkesarbeidet er jevnest fordelt når mor har lang utdanning. Når mor hadde lang universitetsutdanning, jobbet hun like mye som far, eller mer enn far, i nesten halvparten av parene. Det samme er tilfellet i par der begge parter har lang universitetsutdanning, og i par der mor har lang universitetsutdanning, mens far har kortere utdanning. Jeg minner igjen om at disse parene utgjør en liten andel av samtlige par.

Som vi kunne vente, varierer forholdet mellom mors og fars arbeidstid mye med partenes arbeidstid (tabell 36). Ikke overraskende var andelen par der mor jobbet mer enn far, høyest i par der mor hadde lang arbeidstid. Ettersom få mødre jobber veldig mye, gjelder dette få par. Vi ser ellers at mor ofte jobber mer enn far når far jobber under 37 timer per uke. Når far jobbet minst 45 timer per uke, jobbet han mer enn partneren i 93 prosent av parene. Andelen par der mor jobber like mye som far, eller mer enn far, er lavest for par med en samlet arbeidstid på 50-69 timer per uke. Dette er par der far ofte jobber heltid og mor lang deltid eller vanlig fulltid, eller der far jobber veldig mye og mor jobber deltid.

Tabell 27

Mors yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for fars yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 2-17 år. Prosent og gjennomsnitt

	Mors arbeidstid						Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt		
Fars arbeidstid								
Ikke sysselsatt	35	8	30	25	3	100	20,4	77
1-36 timer	18	11	28	40	3	100	26,5	110
37-44 timer	13	12	35	38	3	100	27,6	786
45 timer +	15	10	37	26	12	100	28,2	372
Alle	15	11	34	34	5	100	27,3	1345

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 28

Mors yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for fars yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 2-5 år. Prosent og gjennomsnitt

	Mors arbeidstid						Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt		
Fars arbeidstid								
Ikke sysselsatt	41	3	31	25	-	100	18,7	32
1-36 timer	19	8	31	42	-	100	26,6	26
37-44 timer	13	12	33	39	3	100	27,6	291
45 timer +	14	13	42	21	10	100	26,6	120
Alle	16	11	35	34	4	100	26,7	469

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 29

Mors yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for fars yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 6-17 år. Prosent og gjennomsnitt

	Mors arbeidstid						Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-19 timer	20-36 timer	37-44 timer	45 timer +	Totalt		
Fars arbeidstid								
Ikke sysselsatt	31	11	29	24	4	100	21,7	45
1-36 timer	18	12	27	39	4	100	26,4	84
37-44 timer	14	12	36	37	2	100	27,6	495
45 timer +	15	9	34	29	13	100	29,0	252
Alle	15	11	34	34	6	100	27,6	876

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 30

Fars yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for mors yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 2-17 år. Prosent og gjennomsnitt

	Fars arbeidstid					Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-36 timer	37-44 timer	45 timer+	Totalt		
Mors arbeidstid							
Ikke sysselsatt	13	10	51	27	100	36,5	208
1-19 timer	4	8	62	26	100	39,8	149
20-36 timer	5	7	59	29	100	40,0	464
37-44 timer	4	10	65	21	100	39,1	455
45 timer +	3	4	29	64	100	48,1	69
Alle	6	8	58	28	100	39,5	1345

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 31

Fars yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for mors yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 2-5 år. Prosent og gjennomsnitt

	Fars arbeidstid					Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-36 timer	37-44 timer	45 timer+	Totalt		
Mors arbeidstid							
Ikke sysselsatt	18	7	52	23	100	34,5	73
1-19 timer	2	4	65	29	100	41,8	54
20-36 timer	6	5	59	30	100	39,4	164
37-44 timer	5	7	72	16	100	38,3	158
45 timer +	(-)	(-)	(40)	(60)	100	(46,7)	20
Alle	7	6	62	26	100	38,9	469

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 32

Fars yrkestilknytning og arbeidstid i grupper for mors yrkestilknytning og arbeidstid blant foreldre med barn 6-17 år. Prosent og gjennomsnitt

	Fars arbeidstid					Gjennomsnitt	Antall personer
	Ikke sysselsatt	1-36 timer	37-44 timer	45 timer+	Totalt		
Mors arbeidstid							
Ikke sysselsatt	10	11	50	28	100	37,6	135
1-19 timer	5	11	60	24	100	38,6	95
20-36 timer	4	8	59	29	100	40,3	300
37-44 timer	4	11	61	24	100	39,5	297
45 timer +	4	6	25	65	100	48,6	49
Alle	5	10	57	29	100	39,9	876

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 33

Forholdet mellom partenes arbeidstid blant par med yngste barn 2-17 år, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	Far lengst arbeidstid	Mor og far like lang arbeidstid	Mor lengst arbeidstid	Totalt	Antall par
Alle	69	19	12	100	1345
Yngste barns alder					
2-3 år	68	20	12	100	253
4-5 år	67	22	11	100	216
6-10 år	70	17	14	100	415
11-17 år	70	18	13	100	461
Gjennomsnittlig arbeidstid, mor	23,1	34,7	39,5		
Gjennomsnittlig arbeidstid, far	43,7	34,7	23,9		
Antall par	929	249	167		

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 34

Forholdet mellom partenes arbeidstid blant par med yngste barn 2-17 år, i grupper for barns alder og antall barn. Prosent

	Far lengst arbeidstid	Mor og far like lang arbeidstid	Mor lengst arbeidstid	Totalt	Antall par
Yngste barns alder og antall barn					
Yngste barn 2-5 år, 1 barn	72	17	10	100	58
Yngste barn 2-5 år, 2 barn	65	25	10	100	225
Yngste barn 2-5 år, 3 barn +	69	17	13	100	186
Yngste barn 6-17 år, 1 barn	70	17	14	100	168
Yngste barn 6-17 år, 2 barn	69	18	13	100	421
Yngste barn 6-17 år, 3 barn +	71	17	12	100	287

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 35

Forholdet mellom partenes arbeidstid blant par med yngste barn 2-17 år, i grupper for foreldrenes utdanningsnivå. Prosent

	Far lengst arbeidstid	Mor og far like lang arbeidstid	Mor lengst arbeidstid	Totalt	Antall par
Mors utdanningsnivå					
Videregående skole	71	17	12	100	784
Universitet, t.o.m. 4 år	69	18	13	100	395
Universitet, 5 år +	54	27	19	100	87
Fars utdanningsnivå					
Videregående skole	70	17	13	100	861
Universitet, t.o.m. 4 år	68	23	9	100	252
Universitet, 5 år +	72	15	12	100	153
Utdanning for paret					
Begge videregående skole	72	17	11	100	645
En videregående / en universitet, t.o.m. 4 år	66	19	15	100	314
Begge universitet t.o.m. 4 år	70	20	9	100	118
Far universitet 5 år +/- mor kortere utdanning	81	11	8	100	102
Mor universitet 5 år +/- far kortere utdanning	53	33	14	100	36
Begge universitet 5 år +	55	24	22	100	51

Kilde: EU-SILC 2005

Tabell 36

Forholdet mellom partenes arbeidstid blant par med yngste barn 2-17 år, i grupper for foreldrenes yrkestilknytning og arbeidstid. Prosent

	Far lengst arbeidstid	Mor og far like lang arbeidstid	Mor lengst arbeidstid	Totalt	Antall par
Mors ukentlige arbeidstid					
Ikke sysselsatt	87	13	-	100	208
1-19 timer	95	1	4	100	149
20-36 timer	91	2	8	100	464
37-44 timer	37	44	20	100	455
45 timer +	26	23	51	100	69
Fars ukentlige arbeidstid					
Ikke sysselsatt	-	35	65	100	77
1-36 timer	38	7	54	100	110
37-44 timer	69	25	6	100	786
45 timer +	93	4	3	100	372
Parets arbeidstid					
0-39 timer per uke	58	15	26	100	182
40-49 timer per uke	85	3	12	100	75
50-59 timer per uke	91	-	9	100	132
60-69 timer per uke	93	1	6	100	234
70-79 timer per uke	49	40	11	100	438
80-89 timer per uke	73	16	11	100	154
90 timer + per uke	73	12	15	100	130

Kilde: EU-SILC 2005

7. Endringer i pars arbeidstid siden 1980

Det er en vanlig oppfatning at arbeidstiden blant foreldrepar har økt, både fordi det er blitt flere toinntektspar, og fordi mødre har lengre arbeidstid enn før uten at fedre har redusert sin arbeidstid tilsvarende. Som nevnt innledningsvis, argumenterer Jacobs og Gerson (1998 og 2001) for at den store oppmerksomheten om tidspress og tidsklemme i USA har sammenheng med at det er blitt flere toinntektspar, og ikke først og fremst med at toinntektspar i dag arbeider så mye mer enn hva tilsvarende par gjorde før. For Norges del har vi ikke tidligere undersøkelser som er direkte sammenlignbare med EU-SILC når det gjelder arbeidstid for par, men vi kan få et visst inntrykk av endringer i pars arbeidstid ved å sammenligne med resultater fra en analyse av parutvalget i SSBs Levekårsundersøkelse 1980.

Mens SSBs tverrsnittundersøkelser av befolkningens levekår oftest har vært basert på utvalg av individer og ikke husholdninger, hadde man i 1980 også et utvalg av ektefeller. Her ble begge parter intervjuet om en rekke levekårskomponenter, og også om sin yrkestilknytning og arbeidstid. Datamaterialet er ikke helt sammenlignbart med EU-SILC. Blant annet intervjuet man bare gifte par, mens man i EU-SILC også intervjuet samboende. Imidlertid var det neppe så mange samboende foreldre i 1980.

Jeg har ikke gjennomført egne analyser av Levekårsundersøkelsen 1980 til dette prosjektet, men baserer meg på tabeller publisert i Iversen (1986). Jeg har foretatt de samme inndelingene av pars arbeidstid i EU-SILC 2005 som Iversen benyttet i sin rapport. Disse skiller seg noe fra de inndelingene som er brukt ellers i dette notatet. Iversens analyse omfatter samtlige gifte par i yrkesaktiv alder, også dem som ikke har barn boende hjemme. Hun skiller ut to grupper av par med barn, nemlig par med yngste barn 0-6 år og par med yngste barn 7-18 år. Ettersom par med barn under to år er holdt utenfor i dette notatet, gjør jeg sammenligninger med Iversen kun for parene med de eldste barna. Iversen diskuterer ikke forskjeller mellom grupper av foreldre, men ser alle foreldre med barn 7-18 år under ett. Vi kan derfor ikke vise variasjon etter f. eks. partenes utdanningsnivå og antall barn. Det forholdsvis lave antallet observasjoner blant par med barn 7-18 år i 1980 begrenser også hvilke inndelinger det ville ha vært mulig å gjøre.

Tabell 37 viser foreldrepar med yngste barn 7-18 år etter parets samlede ukentlige arbeidstid, basert på Levekårsundersøkelsen 1980 og EU-SILC 2005. Det har vært en klar økning i andelen par med en arbeidstid på minst 71 timer per uke, mens det har vært en nedgang i andelen par med kortere arbeidstid. Det er særlig en tilpasning der paret arbeider 41-70 timer som er blitt mindre vanlig. I 1980 hadde 32 prosent av parene en samlet arbeidstid på minst 71 timer per uke. I 2005 gjaldt dette halvparten av alle par.

Ser vi på ulike kombinasjoner for paret av heltids yrkesaktivitet, deltids yrkesaktivitet og det å ikke være sysselsatt, finner vi en klar økning i andelen par der både mor og far har full jobb, fra 19 prosent i 1980 til 39 prosent i 2005 (tabell 38). I tråd med Iversens inndeling er full jobb her definert som en arbeidstid i hoved- og eventuelle biyrker på minst 35 timer per uke. Kort deltid er definert som en arbeidstid på 1-19 timer per uke, og lang deltid er satt til 20-34 timer per uke. Vi ser ellers at en tilpasning med far i full jobb og mor ikke yrkesaktiv er blitt langt mindre vanlig. Det samme gjelder en ordning med far i full jobb og mor på kort deltid. I 1980 hadde hele 48 prosent av parene en av disse tilpasningene. I 2005 var andelen 23 prosent.

I tabell 39 er parene fordelt etter hvor stor del av parets samlede arbeidstid som mor står for. Her ser vi at det er blitt mindre vanlig både at mor ikke er sysselsatt, og at hun bidrar med inntil en tredel av parets yrkesarbeid. Derimot er det langt vanligere enn før at mor står for mellom en tredel og halvparten av parets yrkesinnsats. I 1980 gjaldt dette for bare 26 prosent av parene, mot hele 60 prosent i 2005. Det har imidlertid ikke vært noen økning i andelen par

der mor står for mer enn halvparten av parets samlede arbeidstid. Både i 1980 og i 2005 gjaldt dette kun for 13 prosent av parene.

De enkle sammenstillingene i tabellene 37 - 39 viser altså at foreldrepar i dag bruker en del mer tid i yrkeslivet enn foreldrepar i 1980, og at denne utviklingen langt på vei henger sammen med at flere mødre enn før er sysselsatt og at flere par har to fulle jobber. Ut fra de tabellene som vises her kan vi ikke si eksakt hvor mye den gjennomsnittlige arbeidstiden blant par har økt. Vi kan heller ikke si sikkert hvor mye av økningen i foreldreparers samlede arbeidstid som bunner i at det er blitt flere toinntektspar enn før, og hvor mye som bunner i at par med to jobber i dag bruker mer tid i yrkeslivet enn hva tilsvarende par gjorde i 1980. Det er mulig å studere dette gjennom nye analyser av Levekårsundersøkelsen 1980, men dette faller utenfor rammen for dette prosjektet.

Tabell 37

Par med barn 7-18 år etter samlet ukentlig arbeidstid. 1980 og 2005. Prosent

	0 timer	1-40 timer	41-50 timer	51-70 timer	71 timer +	Totalt	Antall par
Levekår 1980	2	15	13	39	32	100	337
EU-SILC 2005	1	14	5	29	50	100	802

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1980 og EU-SILC 2005

Tabell 38

Par med barn 7-18 år etter ulike arbeidstidskombinasjoner blant partene. 1980 og 2005. Prosent

	Ingen sysselsatte	Mor ikke sysselsatt, far minst heltid	Mor kort deltid, far minst heltid	Mor lang deltid, far minst heltid	Begge minst heltid	Andre tilpasninger	Totalt	Antall par
Levekår 1980	2	26	22	28	19	5	100	337
EU-SILC 2005	1	13	10	27	39	10	100	802

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1980 og EU-SILC 2005

Tabell 39

Par med barn 7-18 år etter mors andel av parets samlede arbeidstid. 1980 og 2005. Prosent

	Mor ikke sysselsatt	Mor bidrar med opptil 1/3 av parets yrkesarbeid	Mor bidrar med mellom 1/3 og 50% av parets yrkesarbeid	Mor bidrar med mer enn 50% av parets yrkesarbeid	Totalt	Antall par
Levekår 1980	27	34	26	13	100	337
EU-SILC 1990	16	12	60	13	100	802

Kilde: Levekårsundersøkelsen 1980 og EU-SILC 2005

8. Oppsummering

Analysen av arbeidstid blant par av foreldre kan gi en bedre forståelse av familiers tidsmønster og av mors og fars ulike innsats ute og hjemme, enn hva vi får ved å se på mødre og fedre hver for seg. I dette notatet beskrives arbeidstiden blant foreldrepar med barn 2-17 år. Foreldre med helt små barn er holdt utenfor i analysene. Vi fanger derfor ikke opp effektene av foreldres omfattende permisjonsuttak i barnas to første leveår. Analysene er basert på EU-SILC 2005. Vi ser på den vanlige ukentlige arbeidstiden, ikke på avtalt eller faktisk arbeidstid slik man gjør i Arbeidskraftundersøkelsene.

Foreldrepar i Norge bruker jevnt over ganske mye tid i yrkeslivet, men mindre enn vi kanskje kunne få inntrykk av gjennom den omfattende debatten om barnefamiliers tidsklemme for noen år tilbake. Gjennomsnittet for alle par er 66,8 timer per uke. Da er også par der en eller begge foreldre ikke er sysselsatt, tatt med. Dette tilsvarer en arbeidstid på vel 33 timer per uke, eller vel 6,5 timer per arbeidsdag, for hver av partene. Gjennomsnittet dekker imidlertid over betydelige forskjeller mellom mødre og fedre og mellom ulike grupper av par. Noen par bruker lite tid til yrkesarbeid, mens de fleste bruker ganske mye. Få har imidlertid arbeidsuker som overstiger to fulle jobber i betydelig grad. Eksempelvis jobber både mor og far minst 45 timer per uke i kun 3 prosent av parene, og bare 9 prosent av parene har en samlet arbeidstid på minst 90 timer per uke. Det er først og fremst mors arbeidstid som varierer mellom par. Etter at barna er fylt to år, varierer imidlertid parets arbeidstid forholdsvis lite med barnas alder. Det er derimot en viss tendens til at par med tre eller flere barn bruker noe mindre tid i yrkeslivet enn dem med færre barn. Dette kan ha sammenheng med at barna tar mye tid og dermed begrenser foreldrenes arbeidstilbud, eller med at de som velger å få såpass mange barn bestemmer seg for å jobbe mindre fordi de vil prioritere flere barn. Forskjellen i arbeidstid mellom par med få og mange barn er imidlertid beskjeden.

Derimot varierer parets arbeidstid med foreldrenes, og særlig mors, utdanningsnivå. Når begge parter har lang universitetsutdanning, er parets arbeidstid lang og overstiger ofte to fulle jobber. Dette kan ha sammenheng med at høyt utdannede mødre oftere enn andre finner jobben interessant og utviklende, og dessuten er på arbeidsplasser der deltid er mindre vanlig. Det kan også tenkes at det særlig er de kvinnene som ønsker å jobbe mye, som har valgt å ta lang utdanning. Høyt utdannede par utgjør en liten andel av samtlige foreldrepar, men er godt synlige i den offentlige debatten, noe som kan bidra til at deres tilpasninger med to fulle jobber og lange arbeidsuker ofte antas å ha større utbredelse enn de faktisk har.

Det har vært en klar økning i den samlede arbeidstiden blant foreldrepar siden begynnelsen av 1980-tallet, men økningen er mindre enn vi kanskje kunne forvente ut fra all oppmerksomheten som har vært om barnefamilienes tidsknapphet. Økningen bunner i stor grad i høyere yrkesdeltakelse og mer heltidsarbeid blant mødre, men fremdeles ligger altså pars gjennomsnittlige arbeidstid godt under nivået for to fulle jobber. Det er imidlertid ikke bare arbeidstiden som har betydning for opplevelsen av tidsknapphet. Med høyere utdanningsnivå enn tidligere kan vi anta at flere enn før har interessante og altopplukende jobber, eller jobber der grensene mellom arbeid og fritid er mindre klare enn før. Også dette kan bidra til opplevelsen av tidspress. Økte krav til oppfølging av barns fritidsaktiviteter og skolearbeid kan også gjøre dagliglivet hektisk for foreldre. På den annen side innebærer bedre barnehagedekning og utbygging av skolefritidsordningen at forholdene ligger bedre til rette enn før for at begge foreldre kan være yrkesaktive.

Fremdeles har far lengre arbeidstid enn mor i de fleste par. Dette gjelder uavhengig av yngste barns alder og antall barn. Fedre som jobber mye, har dermed ofte støtte hjemme av en partner som jobber mindre enn dem selv, mens dette ikke er tilfellet for mødre med lang arbeidstid.

Yrkesarbeidet er jevnest fordelt mellom partene når mor har lang utdanning. Forskjellen mellom mødres og fedres arbeidstid må dels sees i lys av det sterkt kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge, der typiske mannsyrker er bedre betalt enn typiske kvinneyrker, og der menn ofte har arbeidsplasser med lite tradisjon for deltid og sterke forventninger om overtidsarbeid, mens mange kvinner er på arbeidsplasser der deltid er utbredt og akseptert. Vi skal heller ikke glemme at mødre og fedre fremdeles møter ulike forventninger for hvordan de skal utforme sitt foreldreskap, og kanskje også har ulike preferanser.

Analysene i dette notatet er rent deskriptive og sier ikke noe om hvilke prosesser og forhandlinger som ligger bak de mønstrene vi observerer. For å få bedre innsikt i dette trengs multivariate analyser som ser på betydningen av flere faktorer samtidig, eller kvalitative studier av foreldrenes preferanser og overveielser.

Litteratur

Abrahamsen, Bente (2002): *Heltid eller deltid? Kvinners arbeidstid i kvinnedominerte og mannsdominerte yrker*. Rapport 2002:6, Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Abrahamsen, Bente og Aagoth Elise Storvik (2002): Hvem opplever tidsklemma? Barnefamiliens lønnsarbeid og foreldrenes yrke. *Søkelys på arbeidsmarkedet* 19 (2): 233-242.

Brandth, Berit og Elin Kvande (2003): *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, fleksibilitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (2006): "Epilogue: Scandinavian policies of parenthood - a success story?". I Anne Lise Ellingsæter og Arnlaug Leira (red): *Politicising Parenthood in Scandinavia. Gender relations in welfare states*. University of Bristol: The Policy Press.

Ellingsæter, Anne Lise, Turid Noack og Marit Rønsen (1994): Likestilling - et ideal for velutdannede kvinner? *Samfunnsspeilet*, 8 (4): 7-10.

Ellingsæter, Anne Lise, Turid Noack og Marit Rønsen (1997): Sosial ulikhet blant kvinner: Polariserings, utjevning eller status quo? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 38 (1): 33-69.

Hochschild, Arlie (1997): *The Time Bind. When Work Becomes Home and Home Becomes Work*. New York: Metropolitan Books.

Håland, Inger og Gunnlaug Daugstad (2003): Den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. *Samfunnsspeilet* 17 (6): 15-21.

Iversen, Gunvor (1986): *Arbeidsmarkedstilpasninger blant ektepar. En oversiktsrapport*. Rapport 83/3, Statistisk sentralbyrå.

Jacobs, Jerry og Kathleen Gerson (1998): Who Are the Overworked Americans? *Review of Social Economy* LVI: 442-459.

Jacobs, Jerry og Kathleen Gerson (2001): Overworked Individuals or Overworked Families? Explaining Trends in Work, Leisure, and Family Time. *Work and Occupations* 28: 40-63.

Kitterød, Ragni Hege (2004): Ulikhet i familiers tid til yrkesarbeid. *Søkelys på arbeidsmarkedet* 21 (2): 205-216.

Kitterød, Ragni Hege (2005): *Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre*. Rapport 2005/10, Statistisk sentralbyrå.

Kitterød, Ragni Hege (2006): Yrkestilpasninger i småbarnsfasen - analyser på parnivå. *Røst: Kvinner og cash* nr. 1: 54-63.

Kitterød, Ragni Hege (2007): *Mødres og fedres arbeidstid. Likere enn før, men fremdeles store forskjeller*. Notat til FAD i forbindelse med utredning om 6-timersdagen.

Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad (2004): *Foreldres arbeidstid 1991-2001 belyst ved SSBs arbeidskraftundersøkelser, tidsbruksundersøkelser og leveårsundersøkelser*. Rapport 2004/6, Statistisk sentralbyrå.

Kjeldstad, Randi og Erik H. Nymoen (2004): *Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordelinger og forklaringer*. Rapport 2004/29. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Rønsen, Marit (2004): Fertility and family policy in Norway - A reflection on trends and possible connections. *Demographic Research*, Vol. 10: Article 10. Tilgjengelig på: www.demographic-research.org/Vol10/10.

Rønsen, Marit og Mariann Sundström (1996): Maternal employment in Scandinavia: A comparison of the after-birth employment activity of Norwegian and Swedish women. *Journal of Population Economics*, 9 (3): 267-285.

Schor, Juliet (1992): *The Overworked American: The Unexpected Decline of Leisure*. New York: Basic Books.

Statistisk sentralbyrå (2003): *Arbeidskraftundersøkelsen 2001*. NOS C 748.

Tijdens, Kea og Anna Dragstra (2007): "How many hours do you usually work?". An analysis of the working hours questions in 26 large-scale surveys in six countries and the European Union. *Time & Society* 16 (1): 119-130.